

НАВРОЦЬКИЙ Володимир Михайлович (18.11.1847—16.03.1882) — громад. діяч, економіст-статистик, юрист, етнограф, публіцист, літ. критик. Н. в с. Котузів на Тернопільщині у сім'ї священика. Початкову освіту здобув у *Коломиї*. Під час навчання в г-зії у Станіславі (нині м. *Івано-Франківськ*) долучився до громадівського молодіжного руху, підготував низку статей аналітичного характеру для газ. «Зірка». 1866 вступив на юрид. ф-т Львів. ун-ту. В студентські роки продовжував активну участь у роботі укр. студентської «громади» у *Львові*,

Львівського товариства «Просвіта», був активним дописувачем час. «Правда». Почав друкувати свої історико-етнографічні праці («Руська родина», «Весілля в Котузові» та ін.). 1871 після закінчення ун-ту одержав посаду держ. службовця в м. Ряшів (нині місто в Польщі), де працював до кінця життя. Підтримував зв'язки з *М. Драгомановим*, *М. Бачинським*, *В. Барвінським* та ін. Статті з екон. питань друкував у «Правді», «Ділі», «*Киевском телеграфі*», «*Вестнике Европы*», «*Одеском вестнике*» та ін. відомих виданнях. Автор низки статей з економіки та фінансів *Галичини*, в яких дослідив проблеми формування пром-сті в умовах численних залишків кріпосництва, експлуатації краю іноз. капіталом, виступив із критикою податкового законодавства й фінансової політики *Австро-Угорщини*. Захищаючи екон. інтереси *селянства*, Н. піддав критиці аграрну програму галицьких поміщиків і податкове законодавство. Простежуючи еволюцію сел. госп-в у Галичині 19 ст., Н. проаналізував перехідний період від натуральної до ринкової економіки, висвітлив механізми, що штовхали сел. госп-во в залежність від банківського капіталу, дослідив вплив централізованої фінансової системи на соціально-екон. становище краю. Центральними в екон. розвідках Н. були проблеми ліцитації сел. наділів (продаж з аукціону), пропінанції (монополія *шляхти* на вир-во та продаж спиртних напоїв) та індемнізаційних викупів (відшкодування поміщикам вартості скасованих кріпосних повинностей селян).

Характеризуючи податкове законодавство й фінансову систему Австро-Угорщини, учений довів, що фіскальна політика уряду нищить економіку. Виступив з гострою критикою проекту урядової реформи домового податку 1875, яка передбачала заміну т. зв. чиншово-класового податку новим, узагальненим. Одним із перших у Європі дослідив бюджет сел. родини, на цій підставі аргументовано довів руйнівну дію фіскалізму щодо сел. госп-ва.

В екон. працях Н. було встановлено вплив податків на різні види госп. діяльності, соціально-екон. розвиток окремих регіонів, структуру економіки. Він уперше поставив проблему регіонального розподілу податкового навантаження, започаткувавши дослідження фінансового колоніалізму та податкової експлуатації.

В історико-геогр. нарисах Н. наголошував на впливі геогр. розташування й природи краю на спосіб життя його мешканців, їхні госп. традиції та к-ру, характер і схильності. Відтак можна стверджувати, що вчений започаткував етногеографічні дослідження, застосовувавши міждисциплінарний підхід до вивчення й характеристики укр. земель.

Н. значну увагу приділяв проблемам укр. культ. та літ. розвитку, виступав проти зверхнього ставлення до нар. витоків і літ. мови в праці «Посмертне слово літературі “галицько-общеруської”» (1870), рецензіях на «Збірник літературний Галицькоруської Матиці» (1870), «Історичні пісні українського народу з поясненнями *В. Антоновича* і *М. Драгоманова*» (1874) та ін. Відомі також лірико-поетичні твори Н.: «Добраніч родині», «До ластівки», «Споминки» (1878) та ін.

Публікації Н., що виходили друком у Львові, *Києві*, *Одесі* й *Женеві* (Швейцарія), дістали дуже високу оцінку сучасників — *М. Драгоманова*, *С. Подолинського*, справили помітний вплив на творчість *І. Франка*, який назвав екон. роботи Н. капітальними, ціннів їх передусім за теор. глибини й сусп. спрямованість.

П. у м. Ряшів (Польща).

В.М. Навроцький.

1884 за редакцією *І. Франка* вийшов друком I том із запланованого повного зібрання творів Н., до якого увійшли економіко-публіцистичні та літературно-критичні статті, окремі нариси й поетичні спроби.

2004 географічно-стат. та статистико-екон. праці Н. зібрані, підготовлені до друку й видані за наук. редакцією *С. Злупка*. Значна частина наук. та літ. спадщини Н. досі не опублікована і зберігається в архіві *І. Франка*.

Праці: Твори. Львів, 1884; Географічно-статистичні та статистико-економічні праці. Львів, 2004.

Літ.: *Драгоманов М. В.* Навроцький: Некролог. «Громада: Українська збірка» (Женева), 1882, № 5; *Студинський К.* Переписка *М. Драгоманова* з *В. Навроцьким*. В кн.: За сто літ, т. 1. К., 1927; *Витанович І.* Володимир Навроцький (1847—1882): Перший український статистик-економіст в Галичині на тлі своєї доби. Львів, 1934; *Франко І.* На смерть Володимира Навроцького. В кн.: *Франко І.* Твори, т. 13. К., 1954; *Його ж.* Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 р. В кн.: *Франко І.* Зібрання творів, т. 41: Літературно-критичні праці (1890—1910). К., 1984; *Злупко С.М.* «І світлом ума свого він освітив...» В кн.: *Злупко С.* Українська економічна думка: Постаті і теорії. Львів, 2004; *Корнійчук Л.Я.* Історія економічної думки України: Навчальний посібник. К., 2004; *Небрат В.В.* Українська фінансова думка другої половини XIX — початку XX століть. К., 2007.

В.В. Небрат.